

Nils Andersson

Gift 1743 11/9 i Öckerö sn som "unge drängen Nils Andersson från Asperö" med änkan Pernilla Olsdotter på Fotö (gift I med Per Sörensson; döttrar Catharina och Pernilla). Död 1767 25/11, "48 år gammal". Bou 1768 26/4 i Inlands södra härad (1768, band 6, 1107).

Barn: Olena (1744 27/4), Britta (1746 1/6), Lars (1748 5/10) och Anders (1750 15/4).

Analys:

Tyvär finns inget i fråga om faddrarna till de fyra barnen eller i bouppteckningen som nämner någon släkting till Nils. Man får gå till källorna från Styrös socken.

I mtl 1742 nämns på Asperö en Nils Andersson som åbo, med drängen Olof. I nästa bevarade mtl från 1748 är Nils borta, men Olof Andersson nämns som ogift och död (dock ej återfunnen i dödboken), "pigan Maria, dess syster, åbo i stället". I mtl 1753 nämns Maria Andersdotter som åbo och 1754 som amma i Göteborg och "pigan Catharina vid bruket här i stället", samt 1755 21/9 gift med kronobåtsmannen Lars Svala (vigselboken – ej identisk med den Lars Tordsson Svala, då denne dog 1739 som husman på Styrös). I mtl 1756 hade de pigan Catharina Andersdotter ("från bruket och skrives hos sin svåger näst förut"). Lars Svalas och Marias barn (Annika, Anders, Olina och Börge) döptes alla utan någon fadder från Fotö. De lämnade bruket i mtl 1758 och skrevs sist på Asperö som inhyses.

Det finns tillräckligt som talar för att Nils på Fotö var bror till de här nämnda syskonen på Asperö för att det skall vara värt att leta vidare på det spåret. Tidigare forskare har sannolikt letat efter en namnlik Anders Nilsson som far, och det fanns verkligen en Anders Nilsson på Asperö de aktuella åren, dock död som kapare 1717. Bland alla faddrar i Styrös socken 1740-44 nämns Nils Andersson på Asperö en gång; 1740 6/11, för Tord Svensson och Anna Larsdotter ibm. Att Nils kallas "unge drängen" vid vigseln betyder inte att han var en tjänstedräng. Man uttryckte det så när man menade en ogift ung man av allmogen. Han får därför anses som kommen av en bonde/fiskarsläkt på Asperö.

Om man följer gården ett steg bakåt i tiden i mtl hittar man 1736, på samma ställe som Nils i förhållande till övriga åbor på Asperö, Anders Olofsson, man och hustru. Den här familjen behöver nu studeras för att se om Nils kom därifrån. Ett tecken är att Nils kom direkt efter Anders på samma plats i mtl och sedan försvann samtidigt som han gifte sig till Fotö. Drängen Olof 1742 bör vara en bror. Någon bou efter Anders finns inte. Beklagligtvis är även kyrkböckerna för den period när Nils skulle vara född (1719) nästan obefintliga. Det finns långa luckor, och de är rörigt skrivna med slarvig stil. Nils kan inte hittas där.

Men Anders Olofssons familj i övrigt kan pusslas ihop och ger flera indicier på att Nils var son i den familjen. Anders var skeppare och seglade på utrikes ort (enrolleringslängden 1746 – i denna sägs han vara 53 år gammal, men åldersuppgifter i detta material är mycket ungefärliga). Han tog värvning 1719, var redan befaren och hade ¼ gårdsbruk. Åren 1741-42 tjänstgjorde han vid huvudflottan, blev "illa sjuk" och fick avsked ett år senare.

m. **Anders Olofsson**, född 1696 21/9 på Styrsö Nordgård, död 1748 (bgr 23/5) på Asperö, 51 år och 8 mån gammal.

Gift I 1719 mellan 9/1 (vanlig mtl) och 18/10 (mtl i Riksgäldsmaterialet) med (då Anders där också sägs vara enrollerad och kommenderad):

h I. **Britta Olofsdotter**, född 1696 2/3 på Asperö, död 1741 12/3 ibm

s. Nils, född 1719/20, gift 1743 till Fotö

s. Olof, född 1721 (dp 1/10), död ogift 1747 (mtl 1748, ej med i dödboken)

s. Sven, född 1724 (dp 26/7)

d. Maria, född 1727 (dp 21/5), gift 1755 21/9 med rotebåtsmannen Lars Svala

d. Catharina, född 1734 6/12, levde som piga hos styvfadern och systrarna på Asperö

d. Annika, född 1738 10/12

Gift II 1742 21/3 med:

h II. Kerstin Helgesdotter, född 1707 22/12 på Köpstadsö (trots att det vid vigseln står att hemorten är Styrsö, men det stämmer bäst enligt åldern vid dödsfallet – det visar sig att familjen 1721 (mtl 1722) flyttade från Köpstadsö till Styrsö Nordgård; lite knepigt då det fanns tre kvinnor med samma namn samtidigt), som dotter till Helge Nilsson Liten (1685-1756 9/5) ohh Kerstin (enligt mtl gifta 1705-07), hon död 1711 12/2 – han omgift 26/11 s.å. med Maret Olofsdotter (1685-1741)). Kerstin Helgesdotter död 1776 2/5 på Asperö, omgift 1751 3/11 med änklungen Jöns Nilsson på Asperö, född 1693/94 (68 år i mtl 1762 och 81 år vid dödsfallet), död 1775 10/12, han gift I 1714 (lysning 11/4) och kommen från "Varvet", med Kerstin Persdotter på Asperö, och fick då svågern Johan Mårtensson ibm (gift med Börta Persdotter) och svägerskan Ingeborg "ringkarls" (=klockarassistents). Jöns enrollerad båtsman. Det fanns två jämgamla båtsmän Jöns Nilsson på Asperö samtidigt. Den ene rymde dock med hustrun i mtl 1720 och kom inte tillbaka. Kerstin Persdotter född cirka 1682, död 1751 12/4.

d. Britta, född 1743 24/9, gift med Börge Jonsson på Styrsö Nordgård (mtl 1763)

d. Kerstin, född 1746 22/6, piga hos styvfadern och från mtl 1763 åbo

Analys:

Det är tydligt att det finns en Nils Andersson på Asperö som är kandidat till att vara identisk med Nils som gifte sig på Fotö. Det finns ingen på Asperö att förväxla Nils Andersson med efter vad jag funnit nu vid min grundliga genomgång. I brist på bevis, får vi vara tacksamma för ett antal samlade indicier. Man ser här att Britta Olofsdotter stämmer som mor i och med att Nils på Fotö fick en dotter Britta (dessutom några år efter Brittans på Asperö död – ett vanligt sätt att namnge barn). Det stämmer också med att Anders Olofsson dog ett par år innan sonen Anders föddes på Fotö. Anders och Brittans vigsel stämmer med att ett barn kan ha fötts före Olof 1721. Oturligt nog saknas mycket i kyrkböckerna 1700-20, så även fullständiga födelseböcker för 1719. Dock är det svårt att förklara

varför Nils gav sig iväg, då han som äldste son kunde fått överta gården. Namnet Nils är inte heller så lätt att hitta i Anders och Brittans släkter, annat än att Anders enligt utredningen nedan) hade en farfars bror Nils. Men det är ändå så mycket som talar för sambandet att det lönar sig att leta vidare i denna släkt. Man kommer långt med en kombination av olika mtl och kyrkböcker. Inte minst har detta varit outhärligt för att reda ut Anders och Brittans (och deras andra makars) olika äktenskap.

Britta Olofsdotter går lätt att hitta genom att leta sig bakåt i mtl. År 1716 står det på platsen för Anders senare: "Olof Mattisson(s hustru), dottern Britta, mannen bräcklig", och 1718 bara Britta som åbo. Nu kommer vi in på en länsmanssläkt på Asperö som kan följas tillbaka till mitten av 1500-talet.

m. **Olof Mattisson**, född på Asperö, nämnd från 1671 (mtl), bortrest 1672 (mtl) och inte tillbaka förrän vid vigseln, död efter 1715 (mtl 1716). Anor enligt nedan.

Gift 1690 15/6 med

h. **Anna Larsdotter**, född cirka 1665, på Styrösö (ort enligt vigsellängden), död 1738 17/10 på Asperö

s. Mattias, född 1689 28/12 på Styrösö

d. Elin, född 1691 1/10, gift med Nils Nilsson på Brännö (se artikeln om Carl Olofsson)

s. Sven, född 1693 4/11

d. Britta, född 1696 2/3

s. Lars, född 1698 4/9

s. Lars, född 1701 16/8

Anna Larsdotter har varit svår att härleda. Vid tiden för hennes födelse (1665) fanns det en Lars i Styrösö Sörgård. Det var Lars Börgesson, vilken just 1665 (mtl 1666) gifte sig och tog över gården efter fadern, skepparen och kyrkvärden Börge Larsson. År 1667 fick denne Lars och hans hustru en dotter Börta. Hon var fadder flera gånger som piga (inte gift förrän 1699, med en Erik Persson (död 1710)) för en annan Börta Larsdotter, som 1689 27/12 gifte sig med Berndt (vid vigseln Börge) Jonsson i Styrösö Nordgård (1651-1701). Denna senare Börta Larsdotter står 1693 bland faddrarna som hustru (alltså bärerska) vid sonen Svens (ovan) dop och var därigenom säkert en syster till Anna. Med Berndt fick hon tre barn, bl.a. 1696 dottern Ingrid. Ingrid kom att bli fadder för Anders och Brittans barn 1721 och 1724. I och med detta får vi förklaringen på ett fadderskap (Ingrid Berndtsdotter) som jag noterade men inte kunde härleda i början av den här forskningen. Berndt dog 1701, varefter Börta levde som änka och skrevs under barnen i mtl 1715. Hon har inte hittats i dödboken, men den är inte fullständig under krigsåren 1700-1720.

Genom en analys av mtl från 1650- och 1660-talen ses att de enda Lars som kan komma ifråga som far till Anna och Börta är Lars Börgesson (nämnd ovan) och Lars Stensson. Båda gifte sig 1665 och bodde i Styrösö Sörgård. Lars Stenssons mor hette Anna. Lars Börgesson och hustru Karin (enligt dottern Börtas dödsnotis 1730) var föräldrar till den Börta som gifte sig 1699 och var född 1667, samt dog 1730 1/3). Genom allt detta framträder en bild av hur det kan ha varit: Lars Börgesson hade dottern Börta d.y., född 1667. Hade han också döttrarna, systrarna Anna, född 1665, och Börta d.ä.?

Mindre sannolikt, även om det förekom syskon med samma förnamn i många familjer. Anna Larsdotter ovan bör alltså ha varit dotter till Lars Stensson, nämnd från 1655 (KR) och död 1672/73 (mtl – enligt KR efter 1672 25/8). Mer om hans far och dennes släkt finns. Lars Stensson var sannolikt gift med Elin Börgesdotter, nämnd som hustru/änka efter Lars från mtl 1674 (mtl 1673 saknas), möjligen omgift (oklart med vem) och nämns sist 1685 21/7, då hon enligt domboken verkar ha varit klok gumma.

Här finns bevis genom mtl+kyrkböcker, men även indicier genom namnet Sven och, ännu bättre, ömsesidigt fadderskap/bärarskap mellan Olof Mattissons döttrar Britta och Elin. En fadder 1721 och 1724 var Lars Olofsson på Köpstadsö, möjligen enderas bror men inte kontrollerat här. Men vid den fortsatta forskningen enligt nedan framkommer att denne Lars var Anders bror. Ett starkt fadderskap 1731 var med Carl Olofsson och hustrun Kerstin Andersdotter på Köpstadsö, vilka t.v. inte behöver identifieras.

Går det då att hitta Anders Olofssons härkomst? Ja, jag finner detta mycket säkert, som följer. Han nämns på Asperö med hustru fr.o.m. mtl 1720. I Riksgäldens mtl 1719 (daterad 18/10) står det: "Britta gift med Anders Olsson". Denna skrivning kan tydas som om Anders var känd i socknen. Om man letar i födelseböckerna ser man att den ende tänkbare Anders med rätt ålder som son till en Olof kom från Styrsö Nordgård. Med ett födelsedatum som stämmer exakt med åldern vid dödsfallet noteras 1696 21/9 att Olof Olofsson ohh Anna Svensdotter då fick sonen Anders. Obs bl.a. att namnet Sven finns här. I mtl 1718 står Maret Olofsdotter som åbo, med drängen Anders, sannolikt hennes bror. Nästa år finns Anders kvar men bara som markering i kolumnen för dräng. Och 1720 är denna markering borta. Detta stämmer med Anders Olofssons gifte till Asperö 1719.

m. **Olof Olofsson**, född cirka 1651, död 1733 9/12 i Styrsö Nordgård

Gift 1679 (mtl 1679-80) med

h. **Anna Svensdotter**, född sannolikt i slutet av 1650-talet, död 1714 (mtl 1715) i Styrsö Nordgård

s. Sven, nämnd i enrolleringslängderna 1703-04 (1704 "utseglad" för ett år sedan), sedan ej nämnd, troligen död före 1710, då brodern Olof på Köpstadsö fick en son Sven

s. Olof, född cirka 1682 (enrollerad 1704), till Köpstadsö 1716 (1/12 bruk), kapare 1717, avsked 1729

d. Maret, född 1686 9/10, nämnd i mtl tidigare och som åbo 1718, när fadern skrevs u.b.

d. Anna, född 1689 15/10

s. Lars, född 1690 31/12, nämnd i mtl 1715 och enrolleringen 1716 (kommenderad), flyttat till Köpstadsö (1/8 bruk) 1727, "permitterad till sjöss" 1729

s. Anders, född 1696 21/9

s. Nils, född 1703 16/1

Här får vi ytterligare starka indicier på det skisserade släktskapet. Att Anders Olofsson på Asperö fick en son Nils kommer nu mycket närmare, då han själv hade en bror Nils. Dessutom får vi genom Olof Olofssons på Styrösö familj ett fadderskap, då Anders och Britta vid dop 1721 hade Lars Olofsson på Köpstadsö, ytterligare en bror till Anders. Olof Olofsson gifte sig troligen till Styrösö Nordgård. Han kom till gården efter änkan Anna Nilsson, som hade varit gift med Sven Nilsson sedan 1651. Dessa var alltså sannolikt föräldrar till Anna Svensdotter ovan.

m. **Mattis Hansson**, född cirka 1592 (ålder enligt särskild längd i mtl 1655) på Asperö, nämnd från 1626 (KR – och med hustru från första mtl 1642, som skeppare 1633-60, och var även nämndeman och sexman), död 1671 (mtl) ibm

h. **Ingegerd/Ingrid Gudmundsdotter**, nämnd som änka från 1672, död efter 1691 (sjuk i mtl 1692 7/1 och ej nämnd efter lagmanslängden 1692 1/9). Bör namnmässigt ha varit mor till Gudmund, som nog var äldst, och till de övriga barnen, då hon överlevde Mattis i många år. Mattis med hustru nämnda från första mtl 1642.

Ingegerd kom med största sannolikhet från Styrösö och var dotter till storskepparen Gudmund Svensson i Styrösö Nordgård, nämnd som skeppare från 1605 (möjligen från 1594) till 1636.

kända barn: Gudmund (nämnd från 1667, död 1709), Olof, Karin (nämnd 1683 i domboken, gift 1694 med Nils Andersson på Asperö – nämndeman 1709 efter svärfadern), sannolikt Ingrid (=Mattisdotter på Hisingen som bärerska vid Olof Mattisons barns dop 1691), samt Gertrud (bodde på Asperö, nämnd 1670 i mtl som piga och året efter som gift med Per Persson). En dotter/piga i mtl 1653-61 (dock ej 1655). En son/dräng från mtl 1665 och två från 1668.

m. **Hans Börgesson**, född 1545, död 1622, länsman 1601-22, nämndeman 1596-97 och 1604

I fråga om länsmän i Styrösö socken har tidigare forskare menat att länsmannen Hans på Asperö hette Hans Jonsson och var bror till Lars Jonsson ibm, vilken också var länsman, båda söner till länsmannen Jon Larsson på Asperö och sonsöner till länsmannen Lars, också på Asperö. Men jag har genom mera djupgående forskning funnit ytterligare material, vilket lett till den här släktlinjen. En Hans Jonsson nämns i skattelängder en enda gång, 1615, och då enbart som husman eller dräng. Problemet har varit att det i Askims härads dombok nämns en Hans Jonsson 1596-97 (hade syskon) och i Nya Lödöse tänkeböcker en 1598. I dessa källor stavas orten "Esperöd(h)", något som förvisso Asperö gör ibland också, men domboksställena 1596-97 handlar om arv i Krokslätt, Fässberg sn, och det 1598 om jord i Lödöse som Hans Jonssons far Jon Amundsson haft. Ett Esperöd(h) finns i Angered sn i Vättele härad. Där nämns en länsman Jon 1567-1611, som det kanske rör sig om då och som kan ha haft en son Hans där (som, i motsats till sonen, nämndemannen Sven Jonsson, inte nämns i skattelängder, vilka vid den tiden dock mest bara består av, vad gäller personuppgifter, summariska jordeböcker). Jag anser att det är mycket mera sannolikt att länsmannen Hans på Asperö som inte nämns med fadersnamn utom två gånger, i olika källor, och då som Börgesson, är den rätte och alltid bodde på och brukade Asperö. Allt tyder på att de tre omnämningarna av Esperöd som hemort för en Hans Jonsson 1596-98 avser Esperöd i Angered sn.

Sammanfattningsvis: Tidigare forskning har utgått från ett inkomplett material och dessutom gjort ett logiskt felslut. Hans på Asperö nämns i skattelängder utan fadersnamn 1593-1622. Han hette bevisligen (enligt domböckerna) Hans Börgesson. I en nyupptäckt mtl uppges Hans på Asperö 1606 ha varit över 60 år gammal, alltså född 1545 och jämnårig med Lars Jonssons far Jon Larsson. Det kan inte ha funnits två Hans på Asperö samtidigt - Jonsson och Börgesson – för då borde båda ha varit med i mtl som ju upptar alla personerna på en gård, till skillnad från jb som bara nämner huvudmannen.

h. **Elin Nilsdotter**, nämnd som änka efter Hans ("Elin Hansa"), säkert t.o.m. boskapslängden 1631, möjligen ända till 1637, men då skrivs bara "änkan". I domboken 1644 16/12 ges hennes fullständiga namn och härkomst, då alla hennes barn och arvingar sålde hennes arvepart i Lars Nilssons gård i Fässbergs by och socken. En genomgång av jordeböcker och mtl ger vid handen att hon var dotter till nämndemannen Nils Larsson i denna gård i Fässberg, nämnd från 1566 till åtminstone 1606, då liksom hustrun NN över 60 år gammal. Hustrun död 1608 (KR). Gården övertogs senast 1613 av Elins bror Lars, vilken var ombud för hennes arvingar 1644. Elin kan enligt ovan ha varit betydligt yngre än Hans, cirka 20 år. Man kan därför misstänka att Hans varit gift en gång före Elin. Även vissa data i BML antyder något sådant.

kända barn: Olof (skeppare och länsman, nämnd från 1622, död 1640, gift med Helga Larsdotter; hon född cirka 1592 (ålder enligt särskild längd i mtl 1655), var i mtl 1642 omgift med Jacob Berntsson och flyttade 1658 med honom till Brännö Faggegård men hade ändå brukat denna gård redan 1653, senare till Brännö Nordgård, Jacob utgammal 1674), Mattis (nämnd 1635-71), Nils (nämnd från 1627, död 1640), Börta (nämnd 1638), Karin (nämnd 1638), och (enligt domboken 1638 20/2) Ingrid, född cirka 1592 (ålder enligt särskild längd i mtl 1655), nämnd även 1637-38, gift med Jon Nilsson på Donsö som nämns från 1614.

Den Gertrud Hansdotter som var gift med Mattis NN (han blott nämnd i en mtl från 1601 men säkert på Asperö sedan åtminstone omkring 1590 – en dotter i mtl 1606) levde som änka till omkring 1609 och kan ha varit ytterligare en dotter till Hans Börgesson. Det är dock svårt att få full visshet om detta. Mattis förekom ju som namn i Hans Börgessons släkt. Gertruds mor hade enligt domboken 1637 1/3 arvsrätt i Järnbrott (Frölunda sn). Hon kan alltså ha kommit till Asperö därifrån, men nästan lika gärna kan hon ha fått arvet efter Hans Börgessons hustru som kom från fastlandet (Fässberg) och således ha varit dotter till dem.

m. **Börge**, levde omkring 1545 (dels känd till åldern genom att sonen Hans passerade 60-årsstrecket i mtl 1606, dels till namnet genom Hans och hans syskons fadersnamn). Ägde 3½ pund smörrenta av totalt 8 på Asperö. Sannolikt släkt med den andra huvudgrenen på Asperö, men längre tillbaka i tiden än man antagit tidigare, bl.a. genom att länsmannen Jon på Asperö (nämnd från 1566, död 1599) hade en son Börge som gifte sig till Styrö Nordgård (nämnd där 1589-1615), säkerligen med en dotter till Sven Hansson (de hade söner Jon, Sven och Hans). Börges bror Lars Jonsson var länsman (död 1611), liksom fadern (Jon ovan) och farfadern Lars (nämnd på Asperö 1545-82).

h. **NN**

kända barn: Hans, Olof (bara känd genom sonen Lars som dog 1620, varvid arvet gick till farbrodern Hans Börgesson), Elin (gift med Jon Fagg på Brännö, nämnd från 1595, död efter 1606 och före 1633), Gertrud (gift till Hisingen, en son Börge Svensson och en dotter NN, Gertrud död före 1637) och Börta (sannolikt kvarboende på Asperö).

Henrik Karlsson 2019